

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Grafické experimentování s dětmi

Experiment in printmaking with children

Přepis rozhovorů s výtvarnými pedagožkami

Veronika Žáková

Vedoucí práce: Mgr. MgA. Sylva Francová, Ph.D

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Dějepis se zaměřením na vzdělávání – Výtvarná výchova se zaměřením na vzdělávání

2024

Seznam otázek

- Využíváte grafiku ve své práci? Co vás na tom zajímá/co na tom máte rádi?
- Proč zrovna grafika, čím je pro vás jedinečná v porovnání s dalšími technikami?
- Jakým způsobem využíváte grafiku v práci s dětmi?
- Jaké konkrétní techniky využíváte?
- Jaké motivy a proč používáte?
- Z vaší zkušenosti, do jaké míry je možné si proces předem připravit, do jaké míry necháváte tvorbě volný průběh?
- Jaká jsou podle vašich zkušeností úskalí samotného procesu? Jak je možné jim předcházet a řešit je?
- Jaké materiály používáte: matrice, barva, papír?
- Co rozumíte pod pojmem „experiment v grafice“? V čem podle vás spočívá? A uplatňujete ho?
- Máte grafického autora, který vám inspiruje nebo kterého máte rádi?

Lucie Křivánková

Využíváte grafiku ve své práci? Co vás na tom zajímá/co na tom máte rádi?

Tak grafiku využívám v hodinách, ale vlastně ne úplně. V největší míře asi linoryt. Ale jinak spíš přípravné grafické techniky bych to nazvala, ale ty využívám docela dost. Je fakt, že teď mám větší možnosti tím, že už učím na druhém stupni, kde děti jsou jednak šikovnější, jednak i postupy jsou realizovatelnější s nimi než s prvostupňovými dětmi. Ale i všech těch předchozích třeba deset let, co tady jsem, tak na prvním stupni hodně grafiku používáme. A používám ji vlastně hlavně z důvodu toho, že dětem rozšiřuje možnost výtvarného vyjádření. Přece jenom nějaká kresba, malba to je jako hezké, ale vždycky všichni sáhnou po pastelkách a vždycky všichni sáhnou po vodovkách. A když jim nabídnu něco jiného, tak většinou je to zaujme a baví je to. Takže spíš pro rozšíření výtvarného repertoáru.

Proč zrovna grafika, čím je pro vás jedinečná v porovnání s dalšími technikami?

Přijde mi, že asi nejvíc zajímavé je na tom pro děti ten efekt překvapení. Protože to je něco, co vlastně nikdy nevědí – co z toho přesně vznikne. To mi přijde na tom nejhezčí. Vždycky se hrozně těší, až se ten výsledek ukáže, co z toho vznikne. A i to, že se musejí snažit hodně přemýšlet. Není to jen to, že tady něco nakreslím. Už musí využívat: tady to musím udělat zrcadlově. Už si musí dávat pozor, přemýšlet nad tím. Takže i rozvíjení představivosti ještě v jiných dimenzích.

Jakým způsobem využíváte grafiku v práci s dětmi?

Jednak linoryt, kdy vyloženě cíleně jdeme udělat nějakou grafickou techniku. Ale asi nejčastěji používám kombinaci technik. Třeba uděláme frotáž a dál ji kombinujeme s dalšími technikami.

Jaké konkrétní techniky využíváte?

Hlavně v těch přípravných grafických technikách využívám grafiku v té nejjednodušší podobě – otisky. Otisky čehokoliv, ať už to jsou to u těch nejmenších dětí otisky rukou, předmětů. Potom i třeba až šablony.

V podstatě všeobecně otiskování. Takové seznámení s principy tisku z výšky. Potom hodně používáme frotáž. Jednak frotáž jako takovou. Ale i třeba frotáž voskovkami, kterou následně kombinujeme s vodovkami.

Občas používáme také nějaký průtisk, ale „kopíraky“ (kopírovací papír) už dnes nejsou tak běžná věc, kterou by člověk chodil kupovat do papírnictví. Takže když se někde zjeví ještě z nějaké půdy nebo od babiček, co někdo přinese.

Dále gumotisk, nebo vymývanou klovatinu. To je hlavně hezké na barevných podkladech, třeba na tmavém podkladu klovatinu, přes to pastelky. Když se to pak vymývá, jsou u toho děti hodně nadšené.

Co se tisku z výšky týče, tak vlastně nejčastěji jde o tisk z koláže.

Dále využíváme tisk ze šablony. Šablonu ráda používám i na to, že přes ní roztíráme pastel nebo barvu vytíráme jako šablonu. Nebo tupování houbičkou temperami, to mají děti taky hodně rády.

Další, já to nazvu papírořez, ale spíš jde o efektivní použití vystřihovánky. Takže tisk z vystřihovánky: s vytíráním barvy, pastelem, tupování houbičkou.

Využíváme takové ty vaničky, ve kterých se prodává maso. Do toho se dá krásně tužkou rýt, nebo prostě i obtiskávat různá kolečka, tvary. Nejvíc to pohoří na tom, že děti nejsou schopné si donést materiál. A já nejsem úplně schopná vaničky zajistit všem.

No a potom samozřejmě linoryt. Ten děláme hlavně s většími dětmi. Řekla bych, že maximálně jednou, dvakrát do roka víckrát ne. Ono to docela zabere dost času.

Co se tisku z hloubky týče, tomu se moc nevěnujeme. Papíroryt by ještě šel, ale to je tak asi všechno, protože například na suchou jehlu tady nemáme lis.

Jaké motivy a proč používáte?

Nejčastěji asi přírodní motivy. Je to nejbližší jak mně, tak dětem. Každý si v přírodě najde něco, co ho oslovuje: rostliny, živočichové. A potom motivy tematické, což se většinou váže k ročnímu období nebo ke svátkům. Vánoce, Velikonoce jsou další nejčastější motivy.

Záleží i na tom, co zpracováváme. Většinou se odrážím od kola roku, od ročních dob a co je zrovna aktuální v přírodě. Zároveň nechávám i volnost dětem. Když vyloženě vidím, že jsou nadšené si vyzkoušet například linoryt, ale aby vypadal jako graffiti, tak jim řeknu, jděte do toho. Protože pro mě je nejdůležitější, aby je to bavilo.

Z vaší zkušenosti, do jaké míry je možné si proces předem připravit, do jaké míry necháváte tvorbě volný průběh?

Po letech zkušeností si myslím, že je dobré připravit si nápad. Připravit si pomůcky. Vědět, co jdu dělat, jak to udělat. Ale jinak počítat úplně se vším, protože kolikrát se vyloupne něco, co člověk absolutně nečeká. Viz třeba jako dneska, kdy se mi tady stalo, že půl hodiny uklízíš tuž a všechno okolo tebe je rozbombardované. Děti si potom spontánně něco dělají. Takže nejlepší je seznámit se s postupem, ale zároveň i nechat částečně, co z toho vyplyne. To se mi líbí. Dát jim v tom volnost. Máš chuť zkusit to takhle, nebo udělat si to jinak, než říkám já, i když víš, že je to špatně. Upozorňuji je, že to s velkou pravděpodobností nevyjde. Když ale přesto chtějí, tak ať si to vyzkouší. Můžou si na to přijít sami.

Jaká jsou podle vašich zkušeností úskalí samotného procesu? Jak je možné jim předcházet a řešit je?

Jednak bezpečnost, protože opravdu v drtivé většině případů, když děláme linoryt, se někdo řízne nebo dlobne. Takže s tím počítat. Dále u některých technik časová náročnost. Někdy trvá vážně dlouho, než děti to celé připraví a než se skutečně dostaneme k tisku nebo ke konečnému výsledku. Pro některé děti to je demotivující. Všeobecně mi přijde, čím déle jsem ve škole, že mají děti míň a míň trpělivosti. Ne všechny, samozřejmě.

Dále, ale to je spojené tady s naší školou, nedostatek prostoru. Protože mít místnost, kde se opravdu můžeš rozmáchnout, je úplně o něčem jiném, než jak je to takhle. Obzvláště když se roztahají barvy a všechno, co je potřeba.

A vybavení. Vybavení mi přijde, že je taky určité úskalí na školách. Nicméně zase si myslím, že na techniky, které jsem zmiňovala, lze využít, co běžně škola má. A já osobně jsem objednávala do školy Slámův lis. Je efektivní a děti si to rovnou udělají na lavici a není potřeba kupovat obří lis.

S tím teď zabrousím rovnou do těch úskalí, jestli nevádí. Zrovna teď nedávno jsme měli zkušenost u tisku z koláže. Hrozně jsme se na to všichni těšili, ale zvolili jsme špatný materiál a na tom to celé pohořelo. Pohořelo to na matrici, kdy jsme využili čtvrtku, jenomže mi nedošlo, že ta čtvrtka není úplně vhodná. Předem jsem si to na ní nevyzkoušela a měla jsem dojem, že už jsem to dělala tolikrát. Ale nedošlo mi, že jsem to vždycky dělala z takových těch tvrdších papírů, nebyla to přímo čtvrtka. Čtvrtka nevydržela ani jediný tisk. Většinou se to celé odlepilo nebo vrstvy té čtvrtky se úplně odtrhly, už to nešlo použít. Naštěstí většinou tisk z koláže využíváme vícero možnostmi. Udělají tu koláž, uděláme z ní frotáž, a když je hotová frotáž, teprve tiskneme. Vyzkouší si rovnou takhle víc věcí.

Jaké materiály používáte: matrice, barva, papír?

Já osobně se snažím využívat, co škola dá. Papír jako podklad, nekupovat zbytečně navíc věci, ale využívat to, co tu už je. V případě grafiky, na co bych potřebovala speciální materiál, je asi nejspíš linoryt. Ten jsem pořizovala, koupila jsem barvy na linoryt, válečky, Slámův lis a lino. Když děláme linoryt, většinou ho sháníme přes rodiče. Ptáme se, jestli nemá někdo doma staré lino. Ta nová lina už nejsou, co to bývalo. Jinak na ostatní si vystačíme s tím, co máme ve škole. Barvy máme vodou ředitelné.

**Co rozumíte pod pojmem „experiment v grafice“? V čem podle vás spočívá?
A uplatňujete ho?**

Podle mě grafický experiment je grafický postup, který využívá nějaké netradiční nebo alternativní prvky. Ať už se to týče třeba té matrice, že je trošku netradiční. Nebo celkově zpracováním, na co se tiskne.

Neřekla bych, že experiment využívám cíleně v hodinách, ale občas se odehraje. Přejde mi, že otiskování určitých věcí už svým způsobem experimentem je. Obzvláště pro děti, které nemají s tiskem zkušenost. Třeba dám příklad: znají například čínské zelí jenom z kuchyně. Rozříznutí ho a otiskování svým způsobem může být experimentem.

Experimentujeme asi zařazováním věcí, které se experimentem samy stanou. Spíš experimentujeme v procesu tvorby, občas děti přijdou a zaskočí mě otázkou, jestli by šlo něco dolepit, obtisknout. Na to vždycky reaguji tím, ať to zkusí.

Máte nějakého grafického autora, který vám inspiruje, nebo kterého máte ráda?

Vím, že budu znít jako barbar, obzvláště když učím výtvarnou výchovu, ale já jsem v tom trošku neotesaná. Na nějaké úrovni jsem nikdy neměla potřebu se inspirovat dalšími lidmi. Vždy mi spíš přišlo zajímavé, co vychází ze mě. Potažmo, co vychází z dětí. Samozřejmě, jak jsi viděla teď v hodině, umělecká díla zařazuji, na základě nichž děti potom dělají například nějakou parafrázi. Ale nejsem do grafiky natolik zamilovaná, že bych měla umělce, který by mě vyloženě táhnul a dávala bych ho za příklad.

Jana Langerová

Využíváte grafiku ve své práci? Co vás na tom zajímá/co na tom máte rádi?

Začnu od konce. Zajímavé, zvláštnost a tím pádem překvapení pro děti, když dělají. Já sama dělám grafiku, a proto ji mám ráda. A mám k ní tím pádem blízký vztah. A další věc: děti si rády něco odnesou domů, něco kvalitního. Tím pádem se toho může vytisknout víc. A mají kvalitnější dárečky, než je běžné. Když se děti dokopou na hezký obrázek z grafiky, tak to si vždyckyзарámují. Rodiče mají velkou památku. Grafika se správně nerámuje, to víš? Grafika se ukládá v deskách. A proč se nemají rámovat? Protože světlo na barvu působí. A tak ty barvy potom prostě blednou. Takže se nemají rámovat a vystavovat.

Proč zrovna grafika a čím je pro vás jedinečná v porovnání s dalšími technikami?

Jednak to můžou být dárky, jako v tom školském měřítku, nic jiného jako dárek nemáš. Možná někde vyřezávané slepičky a obarvené. Ale když se něco vyrýpe třeba do plechovky od Coca-Coly a udělá se z toho suchá jehla. Není to nějak kvalitní. Ale je to každopádně dárek. Dárek od toho dítěte. A pro to dítě je to překvapení, že se používají tak obyčejné věci a že to dokonce potom tiskne.

No a pro vás osobně v čem jedinečná? Když byste to měla stáhnout jenom sama na sebe?

Je důležitá jako velké dobrodružství, jak to dopadne. To člověk nikdy neví. A navíc každý výtisk je jiný. Záleží na tom, jak ho naválíš nebo jak ho zatřeš, na čem to je, jaké máš barvy, jaký použiješ papír. Je to velké dobrodružství i pro toho, kdo tiskne.

Jakým způsobem využíváte grafiku v práci s dětmi?

Jako jeden z vyjadřovacích výtvarných prostředků. Kresba, malba, grafika, dekorativní činnosti, prostorové vyjádření. Tyhle předměty neustále dokolečka střídáme. Protože jednak rodiče vědí, že děti vědí, a ještě navíc mě to nutí při zadávání, abych nelítala z jednoho námětu do druhého. Abych využívala to, co se naučili v předchozím. A to

má s grafikou co společného. Protože nejenom námět, nejenom technika, řemeslo, ale hlavně proč. To člověk musí vědět, když dělá práci. Ty musíš vědět, proč to děláš. A učit ty druhé okolo, aby si taky uvědomovali to slovíčko proč. Řemeslo není problém naučit. Je ale důležité vědět, proč to děláš. Nejtěžší je dítěti říct: nakresli, co chceš. To je to nejtěžší, co může být. Nemá řemeslo, neví co a neví, proč by to mělo být. Já musím dát dětem prostředky do ruky, aby se mohly naučit je používat. Teprve pak z toho něco prostě bude.

V jakém věku začínáte zapojovat grafiku?

Už od těch malých. Používám terminologii neustále. Nedělám to takové ťuťu-ňuňu. Používám oficiální terminologii. A když cítím, že tomu nerozumí, tak vysvětlím. Přiměřeně, pochopitelně. Ale neříkám: na to jste ještě malé. Vůbec ne, prostě je to fakt. Už od třech let, když dostanu děti, se nebojím používat oficiální názvosloví. Ono to vypadá roztomile, když to malé dítě říká, rodiče zírají. Dítě samozřejmě zapomíná, za dva dny neví. Ale když to uděláš třikrát, čtyřikrát, tak oni jsou tak vnímaví, že se jim to do hlavy prostě dostane.

U grafiky je to něco jiného, protože tam potřebuješ mít množství slov, abys dokázal popisovat v názvosloví. Takže je už předem musíš naučit, aby ti rozuměli. Jak malé dítě, nerozumí, co chceš, tak těžko je můžeš učit grafiku. Můžeš to ukázat, ale nevymyslí nic. A nebudou přicházet s žádnými nápady, protože to je dost technické. Já i třeba s těma prckama jsem ochotna dělat přes kopírák monotypy, i s tříletými. Ale předchází tomu to, že děláme kresbu.

Ona grafika není jenom monotyp, suchá jehla a podobně. Grafika jsou třeba takové cedule, kde je rozfázovaná práce, jak se šijí boty. Je to nakreslené, ilustrace. Dávalo se to na základních školách. Takže ty obrázky jsou pochopitelně tištěné. A taky to byla grafika, protože to sloužilo jako učební materiál. Takže grafika se nemůže chápat jen jako v tom uměleckém smyslu, pozor na to.

Jaké konkrétní techniky využíváte?

Jaké se najdou. Protože opravdu grafika může být kde co. Grafika může být vyrýpat něco do prkýnka na maso. Anebo, což dělám ráda, tím linorytovým rydlem. To jde, do

toho prkýnka taky. Myslím si, že pro školy jsou nejpřístupnější různé tisky z koláže. Ať se tam nalepí cokoliv, třeba látka. Ale tam je potřeba souběžně ještě dělat s žáky kompozici. Jakmile žáci nemají jakž takž zvládnutou kompozici, tak vzniknou blbiny. Tady je ještě možné využít to, že když se to vytiskne, je to na druhou stranu. S nejmenšími zařazuju kopírák. Na obyčejném kopíráku vysvětlím otáčení, tisk. Jinou linku, než jsou běžně zvyklí. Jak vypadá čárání, co se stane, když se to bude dělat opakovaně. A co se stane, když si vezmu použitý kopírák, kde už je ta barva setřená. To na začátek. A teprve pak monotyp. Opakovaně. A pak tisk z koláže, linoryty, ale k nim je potřeba dělat průběžně kompozici. Když budu venku, budu dělat stromy. Tak automaticky dělám frotáž. Označila bych ji za pomocnou grafickou techniku. Ale že bych ji vyloženě používala, to ne.

Jaké motivy a proč používáte?

Člověk. Člověk je pro mě úplně to první a nechá se říct i poslední. Protože všechno se poměřuje k člověku. Takže jednotlivé části člověka. Potom hlavně krajina. Krajina spíš jako zátiší než nějaké zobrazování krajiny. U grafiky je zobrazování krajiny náročnější, protože to chce umět perspektivu. A mně se moc nepodařilo dostat do žáků perspektivu. Já tu perspektivu tak nějak obcházím. Ne, že bych ji neuměla, to ne, ale ona je hodně technická. Je mnohem techničtější než třeba ten člověk. Tam prostě jsou ty oběžníky a pohledy ze spodu, z vrchu, využití různých perspektiv a tak dále. To u krajiny vyloženě chce. A navíc ještě při grafice dvojnásob. Když děláš například malbu, tak můžeš používat i vzdušnou perspektivu. To znamená, že si uvědomuješ, že tady vidíš všechno ostře, v dálce ne. Tam těch pravidel moc není. Ale v grafice, když uděláš špatně okno, tak to působí hned špatně. Takže to je můj pohled na krajinu. Občas se mi tam objevovaly domy, ale většinou to bylo takové hodně jednoduché. A spíš formou soutisku, že to byly jako dvě barvy na sobě.

Z vaší zkušenosti, do jaké míry je možné si proces předem připravit, do jaké míry necháváte tvorbě volný průběh?

To v první řadě vždycky záleží na tom, co to je za děti, co to je za skupinu. Pro starší děti si nepotřebuji připravovat nic. Protože sáhnu, vidím, že potřebuješ a jdu. Já

nemůžu, neumím odhadnout, kam ta tvoje cesta půjde, takže tam nemá smysl si cokoliv připravovat. A u těch dětí je to tak, že zkušenost mně to řekne.

Když budu dělat s prťatama pomocí kopíráku, tak udělám takovou atmosféru velkého čarování nebo nějaké takové show. Takže nachystám kopírčky a nechám je nejdříve dělat úplně volně. A čím dál, tím víc chci, aby to bylo podle mě. Vždycky záleží na tom, jaká je ta skupina. Techniku na začátek moc nepředstavuji, aby tam byl ten moment překvapení. Pak třeba u těch druhostupňových ukážu něco sama.

A co se týče starších, směřovala bych to na tisky z koláže a monotypy. I když jako učitelé na školách zkoušejí různé tisky, ale nedopadá to dobře, takže se to pak od té grafiky dostane úplně někam jinam.

Jaká jsou podle vašich zkušeností úskalí samotného procesu? Jak je možné jim předcházet a řešit je?

Bezpečnostní, u těch starších. To bych dala úplně jako první. Potom je potřeba je naučit, že je potřeba čistota, že není možné různě patlat, což oni rádi. To jim nechat, když třeba uklízíte, nechat na konec. Ať se ušpiní, ale během té práce ne. Oni potřebují se přesvědčit o tom, že se ušpiní, bez toho ti nebudou věřit. Ale když se ti ušpiní ze začátku, tak co s tím pak naděláš. Takže je lepší jim to nechat na konec, až pak ať se umyjí.

A druhá je dostatečný prostor. Není dost dobře možné dělat grafiku na malém místě. Třeba zpočátku se nechá ta grafika šidit, co se týče barev, nechá se tisknout i temperami, olejovými barvami, těmi běžnějšími. No a pak přijít už opravdu ke kvalitním věcem, než prostě za každou cenu dělat obrázky.

Myslíte, že je potřeba kvalitních papírů?

Ano, protože ne každá grafika snese každý papír. Například suchá jehla potřebuje mít takové nasákové. Ale celkově používám všechno možné. Hlavně, aby to nebylo drahé, protože nejsou ve škole peníze.

**Co rozumíte pod pojmem „experiment v grafice“? V čem podle vás spočívá?
A uplatňujete ho?**

Já si myslím, že experiment je třeba to, že jednou dám dělat zadek a podruhé předeek. To je taky experiment.

Jak byste ho definovala?

Všechno, kde se něco zkouší.

A v té grafice?

Tam je to všechno jeden experiment za druhým. Vidím to celé jako jeden velký experiment, protože je to pro děti dost nezvyklé. Tím, jak je to nezvyklé, je to pro ně zajímavé. A pro ty děti to má cenu vždycky, stejně jak pro učitele Ale nesmí se z toho dělat modla.

Máte nějakého grafického autora, který vás inspiruje nebo kterého máte ráda?

Nemám, já spíš jdu po tom experimentu. Mně se líbí být svobodná. Mně nevadí, když se to zvoře. Jak to dopadne, tak to dopadne. A tak ji učím.

Zuzana Adamová

Využíváte grafiku ve své práci? Co vás na tom zajímá/co na tom máte rádi?

Ano, grafiku ve své práci využívám co nejčastěji. To znamená někdy i každou hodinu. A zajímá mě na ní celá škála možných výsledků a celá ta napínavost, jak člověk přesně neví, co bude na konci. Je to dobrodružné.

Proč zrovna grafika, čím je pro vás jedinečná v porovnání s dalšími technikami?

Tak grafika je pro mě jedinečná tím, že je to proces, ne rovnou výsledek. A ten proces se dá různě ovlivňovat a nasměrovávat. A jedinečná je v tom, že pokaždé je výsledkem něco jiného. Je tam spousta komponentů ve hře a je to zábavné.

Jakým způsobem využíváte grafiku v práci s dětmi?

Tak grafiku využívám různě. S jedním žákem například, který začal spontánně nosit různé nálezy, které najde všdycky na stejné místě, je to prvňáček. Tak jsme začali dělat sbírku a po každé zachytíme graficky to, co nanosil. A s jinými dětmi se snažím grafiku využívat i třeba jako hlavní činnost v hodině. Ale ukazujeme všechny možnosti, které skýtá, které jsou téměř nekonečné. Takže neděláme jenom klasické techniky, ale hodně frotáže nebo tisky z různých monotypů, překládaných, různých dalších. Prostě experimentujeme, to je na tom to nejzábavnější.

A s tím chlapečkem jak zachycujete?

Všdycky naorganizuje ty svoje nálezy, ty se vyvíjejí samozřejmě s ročním obdobím a pokryjeme to papírem a prostě nafrotujeme tiskařskou barvou. Máme sbírku už asi patnácti nebo dvaceti nálezů a v rámci té sbírky to vypadá perfektně.

Jaké konkrétní techniky využíváte?

Zkoušeli jsme i klasické techniky, linoryt, soutisk linorytu, suchou jehlu, ale já mám ráda právě různé nevšední techniky. Jako různé monotypy, frotáže a práce s písmem.

Jaké motivy a proč používáte?

Motivy, to se těžko odpovídá. Používáme hodně písmo nebo litery a já mám ráda otisky současných věcí, takže spíš používáme kontexty. Letos jsme se třeba hodně věnovali Boudníkovi, protože měl výročí. Jinak když jsme dělali suchou jehlu, tak jsem zase vycházela z kontextů, takže jsme se podívali na Reynka. Z toho jsme si odvodili, dělali jsme třeba okno nebo něco takového. Vždycky vycházíme prostě z nějakého umělce.

A kontext v jakém smyslu?

Kontext ve smyslu toho umělce. Prohlédneme jeho dílo. Děti potom samy si vyberou motiv s tím, že už si umí představit, co ta technika dokáže, protože není jenom jednoho umělce. Ukážeme toho víc.

A u toho umělce je pro vás podstatná ta technika? Kromě tedy samozřejmě osobnosti toho umělce?

No tak od toho umělce je chceme dovést k té technice. Prostě techniku bez umělce jim neukazují.

Takže třeba když chcete dělat suchou jehlu, tak si vezmete například Reynka?

Tak ukážu různé druhy suchých jehel a ony si potom vyberou samy svůj styl, jakým by jim to vyhovovalo.

A v jakém smyslu kontext umělce?

To jsme tak studovali ve škole, že každá hodina by měla být napojená na nějaký kontext. A já mám ráda současné umění, takže hledám současné kontexty, jako propojení techniky nebo té konkrétní vyučovací hodiny, kdy se něco učíme s tím, co už existuje a co někdo mistrně zvládl.

Z vaší zkušenosti, do jaké míry je možné si proces předem připravit, do jaké míry necháváte tvorbě volný průběh?

Právě ty kontexty je nutné dobře připravit. To trvá hodiny, vybrat si díla. Promítám je dětem na interaktivní tabuli a opravdu potom vlastně každá hodina je rozdělená na dvě části. Nejdřív máme rozcvičku, kterou už nějak naladím na ten kontext. Takovou nějakou kresebnou nebo jednoduchou. A pak jsou ty vlastní kontexty, které jsou

teoretické a oni k tomu mají takové sešitky a něco si z toho vždycky zakreslí. A potom teprve jdeme do té techniky, kterou si už připravíme tímhle způsobem. Takže jako technicky je samozřejmě nutné se připravit, ale to člověk vychytá, když to dělá.

Takže technicky ve smyslu jako materiál a matrice, v tom smyslu?

Ano, takhle technicky to samozřejmě musí být připravené. Ale jinak už dál to nepřipravuji, jako že bych se zaměřovala na výsledek, to právě vzniká.

Byla tady zmíněná rozcvička, co je tím myšleno?

Rozcvička je takový můj vynález rozehrívací. To si dělám všude, že prostě děti mají takový sešity, bloky a rozcvičky jsou zcela různé, podle toho, kam hodlám dojít. Někdy je to třeba písnička, kterou pustím a oni musí zachytit co nejvíc věcí z té písničky kresebně. Jindy máme třeba takovou kresbu s překážkou. To znamená, že třeba musí jedním tahem nakreslit, co mě napadne, ale zároveň to není to, co mě napadne, ale co se nám potom objeví v tom, co budeme potom dělat v té hlavní části. A je to perfektní, protože i třeba nějakí teenageři mají nejdřív chvilku volna, než se sejdou, a potom se vlastně touhle rozcvičkou všichni dostanou do procesu a už jim trochu vysvitne, co se bude dělat a naladí se. Je to úplně perfektní.

A vždycky je to dané, jako například teď, že to bude s tou překážkou, třeba jednou čarou, pro všechny to stejné?

Pro všechny to stejné, ale většinou to prostě napojím na něco aktuálního nebo na to, co budu dělat. Takže může to být cokoliv. Děláme to lavírkou, tužkou, fixem, frotujeme, prostě cokoliv se hodí. Ale vždycky je to jednoduché a i pro ty nejmenší děti, předškolní. Něco takového, kde se oni vlastně učí úplně bezprostředně zachytit cokoliv. Třeba když bereme Boudníka, tak si zajdeme do dílny a tam řeknu: nakreslete kleště, kladivo, tohle a támhle. A když neví, tak jim to promítnu na interaktivní tabuli a oni si řeknou: Aha, tak tohle je kosa, tohle srp a vlastně se tím neustále učí další věci. Ale zároveň si to samy zaznamenávají, to znamená, že si to zapamatují.

Jaká jsou podle vašich zkušeností úskalí samotného procesu? Jak je možné jim předcházet a řešit je?

Tak úskalí grafiky jsou v nějakých obavách a v tom, že člověk nemá dost natisknuto a má různé obavy, a hlavně by rád třeba měl nějaký konkrétní výsledek. To u té grafiky je určitě možné, ale po velkém tréninku, takže s dětmi to úplně není, že by tisky byly perfektní. Technické věci většinou. A možná s dětmi je ještě ten problém, že když se hned na začátek dá třeba linoryt, tak to prostě děti odradí, protože je to docela dlouhá práce, než něco vidí. S grafikou se dá hrát všelijak, mnohem zábavněji než s linorytem. A jak to děti zjistí, tak to mají rády. Ale je potřeba to promyslet vzhledem k věku. Vlastně linoryt je taky na programu, ale je potřeba ho nějak ozvláštnit.

A ještě nějaké úskalí?

V těch technických věcech, že prostě musí být výborný lis, aby za všech okolností tiskl, barva se musí koupit ta nejlepší. Nemá cenu šetřit, protože se potom otráví nejenom učitel na té hodině, ale dítě napořád. Takže to jsou věci, které musí být v pořádku, a pak už moc úskalí není. Pak je na učiteli, aby je nějak entusiasmem taky překonal, protože ne vždy se to natiskne dobře. Ale na podruhé, na potřetí už určitě ano.

Jaké materiály používáte: matrice, barva, papír?

Matrice, pokud děláme třeba suchou jehlu, používáme plast. Ale jinak používáme lino i pracujeme s papírem, s kovem, se šrotem a podobně. To jsou odpadní materiály. Tiskli jsme taky z nějakého sádrokartonu a z takových věcí. Barvu kupuji jen tu nejlepší. Váleček si taky obnovuji a papír sháním, ale je to trochu problém. Do školy si nemůžeme dovolit kupovat nějaký zvláštní papír. Musíme prostě jen na tom, co máme, ale snažím se shánět takový, který by fungoval. Není to úplně lehké s papírem, papír je asi největší úskalí.

Co rozumíte pod pojmem „experiment v grafice“? V čem podle vás spočívá? A uplatňujete ho?

No určitě, experimentem v grafice se rozumí právě ten proces, který se dá ovlivňovat, do kterého se dá vstupovat. Různé soutisky nebo i práce s válečkem nebo se sklem,

keré se potom dá ještě obtiskovat. Prostě jsou to věci, které člověk neplánuje úplně dopředu, ale vidí, že mu zbývá barva, a tak s ní vymyslí ještě další a další věci. A to je na tom právě to nejzábavnější, myslím, jakože to objevovat pořád nově. Není nějaký seznam experimentů. Experimenty jsou cesta. Takže takhle já tomu rozumím, že vlastně si s tím můžeme hrát.

Máte grafického autora, který vás inspiruje, nebo kterého máte ráda?

No tak těch je spousta. Já mám hrozně ráda cokoliv, kde je písmo, takže vyhledávám takové současné autory. Mám ráda soutisky, z hlavy si asi všechny jména nevybavím, ale samozřejmě takoví ti klasici, jako Boudník, spíš takhle experimentální. Ale chodím na salóny současné grafiky, kde hledám, co všechno lidi dovedou. Teď jsem například, ale to asi spíš patří do té otázky předtím, udělala experiment, že jsme prostě zaklepávali věci do polystyrenu, do velikých desek a vypadá to perfektně. Takže člověk potkává materiál a potom třeba zjišťuje, že někdo s ním už pracoval, takže se zajímá i takhle zpětně.

A s tím polystyrenem to byly jako matrice?

Ano, polystyren jako matrice. A tím, jak se rozsypával postupně, tak dělal neuvěřitelné věci.

A jak se choval pod tlakem?

Pod tlakem se postupně rozsypával při dalších tiscích, ale to právě dělalo další struktury. Takže to bylo velmi zajímavé, a protože jsme tak dělali rostliny, tak se nám tam potom objevovala třeba rosa a podobně. Vypadalo to perfektně. A potom jsem zpětně vyhledávala, jestli s tím někdo pracoval. No prostě bych potřebovala mnohem víc času, abych to všechno prozkoumala. Grafika mi připadá jako úplně nejzajímavější možnost, jak děti stáhnout do výtvarných činností.

A proč, kdybychom to shrnuly?

Tak právě protože je to ten experiment. Protože celé výtvarné umění nemá být o výsledku. Výsledek je mrtvý. Jít k výsledku je jako nic nezjistit. Kdežto grafika právě nabízí ten experiment, ten proces, prostě tu cestu, kterou možná dojdeme k výsledku. Ten je dobrý, ale daleko víc si užijeme tu cestu, a to mě právě zajímá.